

DDR knuste stor-SV

Øst-Tyskland dirigerte NKP på Trondheims-kongressen

© CHRISTIAN LARSEN

Våren 1975 kollapset bestrebelsene på å samle venstresiden i norsk politikk i et bredt venstresosialistisk parti. Det skjedde på SV's samlingskongress i Folkets Hus i Trondheim. Bare et fåtall visste at øst-tyskerne sørget for havariet.

Det var bare en liten kjerne av NKP-ere, som kjente bakgrunnen da senere partiformann, Martin Gunnar Knudsen, doltet Reidar Larsen i ryggen i storsalen i Folkets Hus. Dermed sørget han for et utvannet tja-vedtak til samling, stikk i strid med kongressens intensjon. Drømmen om et stort venstreparti var puutselig blitt historie, selv om enkelte fortsatt håpet at Reidar Larsen skulle gå seilende ut av striden i eget parti. Håpet var illusorisk. NKP-lederen var dømt til å tape i nærkamp med egne partimedlemmer og det mektige øst-tyske kommunistpartiet, SED. Resultatet ble katastrofalt for venstresiden. SV ble halvert ved kommunevalget samme høst, og ble gjennom et ti-år redusert til et politisk fem-prosent parti, mens NKP råtnet opp under Martin Gunnar Knudsens ledelse.

Ingen tilfældighet

Det var ingen tilfældighet det som skjedde denne dramatiske dagen. Tvert i mot, NKP's rolle var grundig

planlagt. Ikke bare i partiets kontor i Grønlandsleiret i Oslo, men også i SED's hovedkvarter i Øst-Berlin.

På dette tidspunkt var det allerede kjent at øst-tyskerne kastet seg inn i den norske interne debatten blant venstresosialister med hele sin prestisje. Parolen var klar: NKP skulle ikke la seg oppløse, basta. Håndplukkede folk ble invitert til DDR og utsatt for sterk påvirkning. Det var også allerede planlagt et tre ukers kurs for 30-40 fremtredende NKP-ere i Øst-Berlin samme sommer. De skulle på «partis-kole», som skulle arrangeres på det øst-tyske kommunistpartiets eksklusive konferanse-hotell utenfor Berlin.

Det var ikke tilfeldig at SED spilte en hovedrolle. Det øst-tyske kommunistpartiet hadde et spesielt ansvar for å pleie kontakten med det norske og danske kommunistpartiet. Ordrene kom fra Moskva, men SED skulle sette dem ut i live.

Tidligere var det vanlig at NKP arrangerte kurs eller såkalte såkalte partiskoler i DDR. Men denne tradisjonen var brutt flere år tidligere. Det var for stor politisk belastning å sende partikadere på kurs i Øst-Tyskland. Men denne sommeren kom unntaket, og ingen som var med, trodde dette bygde på en tilfældighet.

Fra Trøndelag deltok et knippe med fremtredende partifolk. Blant dem senere organisasjonssekretær i NKP, Odd S. Karlén fra Levanger, fremtredende tillitsmann gjennom en årrekke, Jakob Jakobsen og

NKP's Martin Gunnar Knudsen (over) med et øst-tysk kommunistpartiet leder som leder havariet under samlingskongressen i Trondheim i 1975. TV-bilde. Adresseavisens opplysningsbyrå.

Harald Reppesgaard fra Trondheim.

Aktiv fraksjon

I NKP var lepet tilfældighet planlagt. Hovedoppgaven var å redde NKP og forhindre et forpliktende samlingsvedtak i Trondheim. Det ble vist til at partiet skulle behandle spørsmålet på landsmøte om høsten.

Larsen var å sikre at NKP-lederen SV-tilhengeren Reidar Larsen skulle tape på landsmøtet. Partiet ble invitert til Øst-Berlin samme sommer. Her skulle de øst-tyske ideologene mobilisere en massiv motstand mot samlingsvedtaket. Landsmøtet skulle få tilstrekkelig ammunition til å føre kampene videre i partiet

frem mot landsmøtet. I neste runde førte det til at en lang rekke lunge partitillitsvalgte, bevæpnet med øst-tyske argumenter, reiste rundt på fylkesårsmøtene og mobiliserte motstand mot sin egen partileder, Reidar Larsen. Da landsmøtet ble satt, var lepet kjørt. Reidar Larsen og SV tapte.

Kommunistene tok inner-svingen på sine partnere

Det øst-tyske kommunistpartiet tok inner-svingen på sine partnere i Norge og Danmark.

Påvirkningen avgjorde NKP's valg

Harald Reppesgaard, som deltok på partiskolen i Øst-Berlin sommeren 1975, mener at den sterke øst-tyske påvirkningen var utslagsgivende for at NKP ikke ble med i SV.

Det er riktig at det øst-tyske kommunistpartiet, SED, var aktivt mot at NKP skulle oppløse seg å bli en del av SV. Konferansen i Berlin var det viktigste elementet som førte til at stemningen i partiet snudde, og at Reidar Larsen kom i mindretall på landsmøtet, sier Reppesgaard.

Når 30-40 av de mest aktive og best skolerte folkene i partiet deltok i denne samlingsen, og etterpå reiste rundt på fylkesårsmøtene og talte i mot oppløsning, hadde det stor betydning for det endelige vedtaket i partiet. Vi skal heller ikke glemme at denne gruppen representerte over en fjerdedel av landsmøtet deltakere.

Jeg tilhørte selv den fløyen som gikk hardt ut mot Reidar Larsen, og har ikke noen problemer med å forsvare det i ettertid. Jeg mente og mener at vi har brutt for et marxistisk parti.

Det var en tidsperiode, når

Harald Reppesgaard mener at den øst-tyske påvirkningen var utslagsgivende for at NKP ikke ble med i SV.

SED blandet seg inn i intern norsk politikk?

La meg først få si at jeg aldri, som aktivt medlem av NKP, noen gang møtte plumpe eller fordekete forsøk på å motivere meg til å bli noen påvirkningsagent, eller det som verre er. I så måte var vi i NKP lite tjenlig, og kanskje særlig jeg, som var forholdsvis kjent som kommunist.

Jeg hadde heller ingen mot øst-tyske partileder,

Berge Furre er ikke overrasket over at øst-tyskerne mobiliserte for å hindre at NKP ble oppløst.

hvis det var behov. Jeg var i den heldige situasjon at jeg talte tysk flytende etter å ha studert i daværende Vest-Tyskland, og var heller ikke av natur særlig høflig mot det øst-tyske vertskapet, hvis jeg var uendig i noe. Men det er ingen grunn til å legge skjul på at vi hadde gode kontakter med øst-tyskere. Men det er en kontakt jeg i distiller med det sosialdemokratiske partiet som sin

etter for den sake skyld, de

konserverte, som også reiser på kurs til andre land i regi av sine internasjonale organisasjoner. Det var en gang med øst-tyskerne om å det ikke var mulig å skape noe marxistisk parti med å vedta en sammenslåing ovenfra. Men det var samlingsen i Berlin sommeren 1975, og jeg ganske sikker på at NKP ville bli nedlagt. Det gjorde øst-tyskerne. De forhindret Harald Reppesgaard.

Ukjent for Berge Furre

Historikeren Berge Furre, som i 1975 var nestleder i SF, var ukjent med at NKP-ere ble mobilisert mot samlingsbestrebelsene under studiekurset i Berlin.

Men jeg visste at SED, som hadde hovedansvaret for de øst-europeiske kommunistpartiene, i kontakt med Skandinavia, var sterkt i mot at NKP skulle bli en del av samlingsen på venstresiden.

Det var kjent allerede den gang, og det var en betydelig irritasjon blant mange av del NKP-ere og andre.

En skal ikke overraskes over denne situasjonen. Når en rekke årsmøter som vil bli et parti, og det skal langt mer enn et år til

på venstresiden. Heller ikke såkalte euro-kommunistiske partier ble sett på som akseptable. I flere land der de tradisjonelle kommunistpartiene valgte en uavhengig linje, dukket det opp små partier, med sterk tilknytning til Øst-Europa. Det var nok å minne om land som Sverige, Storbritannia og Spania. Det samme skjedde også i Finland, men der lyktes de å gjenopprette et forholdvis stort kommunistparti, sier Berge Furre.

KJEMPE-TILBUD

BENIDORM

HVER 14. DAG HELE ÅRET

4/5 43 dager for kr. 7990;
18/5 29 dager for kr. 5990;

Entekultur, kort- og langtidshier.
De som besøker og gruer.
RES. BEHAGLIG - HOTEL HVER
NATT UNDER REISEN - 2 sjøar.
Det varis oppsett med reise.
Benidorm - 2 sjøar.
LENS OG FRIEVALSER

ENGEN R
TOURING